

S. J. P. Kruger sprak, toen het verdrag van Vereeniging in 1902 geteekend was: „Stel op den Heer in alles uw vertrouwen”.

De verbeelding heeft in zake toekomstverwachtingen juist een tegenovergestelde werking, want ze brengt meer spanning in de gemoederen. Wie zal durven ontkennen, dat hij ooit in zijn leven luchtkasteelen heeft gebouwd? Wat zijn deze anders dan voorstellingen van een toekomstige schijnwerkelijkheid door de fantasie opgebouwd uit ons bekende elementen?

Het Bijbelsche woord voor zulke fantasieën over de toekomst is „raadslagen” (Hebr. *étzah*). Meest worden ze toegekend aan goddeloosen, die de rechtvaardigen ten val zoeken te brengen, doch door God daarin worden vrijdeld, b.v. Ps. 14, 140 e.a.p. Maar ook komen ze voor bij armen en verdrukten, die bevreesd zijn voor de toekomst, b.v. Deut. 32 vs 28. In gunstigen zin wordt in de Spreuken gesproken van wijze raadslagen, die het volk behouden, het in den strijd ter overwinning leiden. Jesaja sprak van de raadslagen des Heeren, die waarheid en vastigheid zijn.

In het N. Testament is de classieke plaats waar gehandeld wordt over raadslagen Jacobus 4 vs 13-15. Daar zijn kooplieden aan het woord, die een reis voor zaken beramen en zelfstandig beslissen over tijd, plaats, duur, arbeid en winst. Deze worden herinnerd aan de kortstondigheid van het leven en vermaand om eerst rekening te houden met den wil des Heeren in plaats van te roemen in hun hoogmoed. Voorts licht de gelijkenis omtrent den rijken dwaas in Lucas 12 ons toe hoe zulke toekomstfantasieën ontstaan, n.l. uit hoogmoed.

De wetenschap heeft zich ook bezig gehouden met toekomstfantasieën en deze onderscheiden in wenschfantasieën en angstfantasieën. Wat de wenschfantasieën betreft, deze vindt men reeds bij kinderen. Zij stellen zich voor in hun verbeelding wat ze gaarne op hun verjaardag aan geschenken zullen ontvangen. Volwassenen kunnen er evenmin buiten, omdat de onzekerheid van hun toekomstig lot te pijnlijk is. Iemand die door een examen wenschte te komen, stelt zich gewoonlijk reeds dagen te voren den gunstigen afloop daarvan voor om van de spanning af te komen, doch ze wordt daardoor eer grooter dan kleiner, want de fantasie stelt ook ongevraagd voor de afwijzing en wat daaraan vast zit.

De goede kant van de toekomstfantasieën is, dat zij vergoeding (compensatie) geven aan hen die in een treurige werkelijkheid leven. De bekende dichter De Genestet heeft in zijn gedicht „Het haantje van den toren” treffend geteekend hoe een toringlijderes leeft op den in fantasie vervulden wensch van beterschap in de lente, een fantasie die geen werkelijkheid wordt. De fantasie als compensatie maakt ook zwaren arbeid licht, want ze stelt ons het doel van den arbeid als reeds bereikt voor oogen. De Heilige Schrift schrijft deze compensatie zelfs aan Christus toe, tijdens Zijn omwandeling op aarde, in Hebr. 12 vs 2, indien we bij de verklaring van „de vreugde hem voorgesteld” de kantteekening mogen volgen, dat Christus onder het lijden dacht aan de toekomstige vreugde van hem zelf en van de geloovigen.

In den droom worden de fantasievoorstellungen tot een spel, dat somtijds een dieperen zin heeft. Wij onderscheiden hier de droomprikkel, de droomleiding en de droomuitlegging.

De droomprikkel is dezelfde als die welke een slapende wekken, doch ze zijn zwakker. Het staat vast dat de meeste dromen voortkomen tegen opstaanstijd, als de wekker of de stem van dengene die ons wakker roept of allerlei andere wekfactoren niet sterk genoeg zijn om ons den slaap te doen afschudden. Ook werkt de herinnering na van hetgeen des avonds vóór 'tslapen is gebeurd, zoodat een probleem waaraan iemand bezig was 's morgens blijkt opgelost te zijn. Meestal echter gaat de fantasie een anderen kant uit, en werkt met oud materiaal, dat gemakkelijk is op te diepen, zoodat de geest, die druk bezig was, tot rust komt in den slaap.

De droomleiding is volgens de school van Freud afhankelijk van sexuele wenschen, volgens Adler e.s. van die tot invloed op de gemeenschap. Het bewustzijn slaapt niet als wij dromen, wel de concentratie, de opmerkzaamheid, het denken en willen dat de voorstellingen ordent. Hierdoor krijgen de levens- of vitale functies, de intuïtie en de associatie van gedachten meer macht dan bij waken toestand. In zoover hebben deze psychologen gelijk, dat de rem ontbreekt, die in wakenden toestand deze gedachten den weg verspert. Sexuele driften, die in wakenden toestand geremd zijn, beheerschen, zeggen zij, het droomleven. Daarom wekken zij deze op bij patiënten, om langs dien weg hun innerlijk leven te leren kennen. Strevingen en gevoelens zijn echter elementen die het onderbewuste leven niet voldoende kennen: Wenschen gaan uit van een eigen ik, dat de band met de sociale wereld waartoe het behoort vast houdt. Bloedverwanten of vrienden die reeds lang geleden gestorven zijn treden op, spreken en handelen in de schijnwerkelijkheid van den droom, maar ons eigen ik blijft altijd het centrum waaromheen zich de voorstellingen groepeeren. Ik mis b.v. den trein waarmee ik in

gezelschap van enkele vrienden zou gaan reizen, doch even later zit ik toch in den trein met hen te spreken. De Farao die Jozef verhoogde, zag in zijn droom magere koeien die vette verslonden, maar hij zelf telde ze en merkte op, dat ze er niet vetter op waren geworden. Ons ik is dus in den droom nog werkzaam, maar het beschikt over zwak materiaal binnen den kring van ons zieleleven en maakt allerlei fouten. Dat „ik” leert ons de psycho-analyse niet kennen.

De droomuitleg is een apart terrein, dat niet den eigenlijken droom maar den door een wakende zich herinnerden en navertelden droom tot object heeft. Dit vergeten Freudiaansche psychiaters nog wel eens, wanneer zij een patiënt zielkundig willen ontleiden en daardoor genezen. De meeste dromen worden vergeten en die herinnerd worden krijgen onder het vertellen een heel andere kleur, want het onlogische wordt logisch verklaard. De schijnwerkelijkheid, waarin het droom-ik al spelend met zijn fantasieën optreedt, wordt bij den uitleg vaak gelijk gesteld met de eigenlijke werkelijkheid des levens, die toch eigenlijk geheel anders is.

Hiermede ontkennen wij niet de symbolische beteekenis van dromen, evenmin als de openbaringsdromen die God oudtijds zelfs aan heidenen schonk. De Heilige Schrift getuigt daarvan: „God spreekt ééns of twee maal, doch men let niet daarop, in den droom, door het gezicht des nachts... opdat Hij den mensch afwende van zijn werk”, d.w.z. kwaad werk, zooals b.v. bij Laban en de vrouw van Pilatus. Zoo zijn er ook thans nog telepathische dromen, waarin een toekomstig sterfgeval, een reis, een nederlaag of een overwinning van het volk waartoe iemand behoort, van te voren gezien worden, b.v. bij Nicolaas van Rensburg in Zuid-Afrika, die tijdens den oorlog 1914-1918 den afloop van veldslagen in Europa en Afrika in den droom dagen te voren zag.

Hier beperken wij ons tot het verband van geloof en verbeelding. Uit de bijzondere openbaring mogen wij twee dingen afleiden aangaande dit verband.

Als God in den droom het fantaseerend ik het spel uit de handen neemt en dit tot ernst maakt, geeft het geloof in God iemand het zeker weten en het vertrouwen, dat God het goed met hem meent als Hij hem waarschuwt, zooals bij Jozef, den pleegvader van Christus, die wakker geworden zijnde Gode aanstonds gehoorzaamde en Maria ter vrouwe nam.

Anderzijds kan ook de fantasie het religieus geloof versterken, door de op grond van Gods belofte gehoopte onzienlijke dingen, den mensch als vervuld voor oogen te stellen. In dien zin verstaan wij Hebr. 11 vs 27, dat Mozes bij den uittocht volhield, alsof hij den onzienlijken God voor zich zag.

De vraag doet zich hier voor of een geloovige naar dromen of gezichten mag staan, om daardoor versterking van zijn geloof te ontvangen. De moeilijkheid waarin wij bij een droom verkeerden is, dat wij niet voldoende kunnen onderscheiden tusschen het werkelijk gedroomde en het herinnerde uit den droom. Voorts is de droom vaak een ijdel spel, een gevolg van veel bezigheid en ijdelheid (Pred. 5 vs 2 en 6). Welken waarborg hebben wij, dat het spel plotseling overgaat in ernst omtrent de werkelijkheid des levens? Nuchterheid in het geloofsleven is veel kostelijker, want dan werkt Gods Geest in ons langs vaste, Schriftuurlijke lijn. Ook blijven wij nederig daarbij, terwijl zij die gezichten zien vaak hoogmoedig daarop worden. Gods Woord is genoegzaam om ons te leiden op den smallen weg ten leven. Daarbij komt nog, dat Satan ook den droom gebruikt om menschen te verzoeken, blijkens Deut. 13. Daarom moet ons geloof de fantasie in dezen beugelen. Ook moeten redenaars, die de ijdele fantasie bij hun gehoor opwekken, gewaarschuwd worden. De verleiding tot fantaseeren is groot, vooral als iemand spreekt tot een volk, dat in druk verkeert. Bij de schildering van wat Th. à Brakel noemt een Turkschen hemel, waarin de kleinen groot zullen zijn, de volwassenen in wel lusten zullen leven, de arbeid zal worden afgeschaft en gevaren onbekend zullen zijn, gaan velen watertanden van genot en den spreker ophemelen, doch Christus wordt daardoor niet verheerlijkt maar gesmaad. Ook hier is dus een terrein waarop het geloof in Christus de nuchterheid moet bewaren.

L.

UIT DE HISTORIE

Kuyperiana.

VII

Kuyper's kerkelijke worsteling is het hoofdmoment uit zijn leven. Met wat geloofskracht, doorzettingsvermogen en groote genialiteit, heeft hij die gevoerd!

Het is een leugen, dat die strijd voor Kuyper alleen maar een zaak van berekening en politiek zou zijn. Het was voor hem een geloofsstrijd.

Voor alles drong hij aan op boete en bekeering. Zonder die kon nooit reformatie komen. We geven een paar proeven. Eerst uit „De Heraut”, No. 215:

Een vorig maal legden we den nadruk op den zedelijken ernst, die nimmer mag ontbreken, waar men tot reformatie der kerk overgaat.

Elke deformatie der kerk kiemt op uit zondebederf in haar eigen boezem. En nu van achteren te razen tegen de ketters, onder inbeelding alsof men zelf zoo wijs was om bij de waarheid te blijven, is onzedelijk, onmenschkundig, onvroom.

Wie re-formeeren wil, moet eerst wijzen en bekennen, dat hij persoonlijk geen zeer beter, allicht nog een zeer erger is, dan die bestrijders van de waarheid; en dat uitsluitend Gods genade hem bij de waarheid bracht, — en hield.

En dan een van een paar jaar later, 14 October 1883. („Heraut”, No. 303):

Boete en Bekeering! moet de bazuin worden, die door het land gaat!

Boete en Bekeering! uitgaande van Gods volk en bij de verlost des Heeren beginnende.

En dat waarom?

Omdat de Heere gaven te over heeft, om ons een ongerepte kerkstaat te schenken.

Doet Hij dit dus niet, dan moet dit een oorzaak hebben, dan ligt daarin een oordeel.

Een oordeel over diepe schuld en zonden; ook van de wereld ongetwijfeld; maar toch in de eerste plaats van 's Heeren volk.

Naar dat volk strekt zich de jaloerschheid des Heeren uit.

En daarom van dat volk moet uitgaan, het roepen: „Wij hebben onzen weg verdorven!” en het wederkeeren tot den Heere.

Vooral de „Haagsche Synode” moest het bij Kuyper ontgelden. En terecht! Met vlijmscherpe critiek vervolgt hij haar.

Eerst een paar stukjes over haar vergadering van Zomer 1879 („Heraut”, No. 86):

De Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk is te 's-Gravenhage weer aan het passen en meten.

Er moet wat op gevonden worden!

Op de lappendeken nog een lap!

De slimste verzinner van behendigste vonden het kostelijkste lid!

o, Wat schande, wat smaad toch!

En durft zich dat nog een Synode van een kerk van Jezus Christus noemen!

Wee u, wee u, gij Schriftgeleerden en Farizeën!

En uit No. 91:

De Synode der Hervormde Kerk is op reces gescheiden.

Na wat, ja wat, tot stand te hebben gebracht?

Och, het resultaat is te pover om van te spreken; de vrucht te verschrompeld en wormstekig, om er de hand naar uit te strekken; of liever nog, er viel niets te plukken; resultaat was er niet; hoogstens een nu weer op andere wijs in den knoop trekken van de blijkbaar hopeloos in de war geraakte kluit.

Drie groote zaken wachtten op afdoening, licht herkenbaar aan deze opschriften: Vrije studie; Vrije Christusverloochening; Vrije entree in de Kerk.

Op het eerste punt werd beslist: „geen vrije studie, maar studie dwang!” en dat in de 19e eeuw. In een Gereformeerde Kerk. Door mannen, die al hun levensdagen op het aanbeeld der vrijmaking gehamerd hadden. Waar zijn de karakters? De mannen van beginsel? De mannen van consequentie toch!

Op het tweede punt besloot men: „De Christusverloochening zal in de Kerk van Christus vrij zijn! Alleen anders, dan was voorgesteld. Geregeld. Beter georganiseerd. Niet over één rad loopend, maar over drie, vier raderen. Door Kerspelvorming op een wijs, die ze voor ons natuurlijk volstrekt onaanneembaar maakt. Het zou nu een Kerspelvorming ter ontkerstening van Christi Kerke zijn.

En op het derde punt werd vastgesteld: „Vrij entree voor allen!” met uitzondering alleen van den ondenkbaren en onvindbaren mensch, die er iets hoegenaamd op tegen zou hebben, drie geurlooze, smakelooze en verwaterde vragen, van heeler harte met ja te beantwoorden, als die beantwoording met ja niet meer op die vragen zelve zal slaan, maar op de explicatie, interpretatie en alteratie er van, die hem wordt voorgelegd door een modern predikant, die precies evenveel of even weinig geloof als hij.

Wat dunkt U van zulk een Synodale corporatie?

Tot wat raden nu de „adviseerende commissien?”

Voelt de Kerk iets van het ontzettende van deze dingen?

Of slaapt ze, genarcotiseerd door gemakzucht, nog maar aldoor?

En over die van 1878. Men denke daarbij, dat Kuyper toen nog volop lid was der Nederlandsche Hervormde Kerk.

Ook dit is lang niet malsch („Heraut”, No. 17):

Het schijnt wel alsof op de Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk een ban rust.

Ze bestaat nu ruim zestig jaren, en is niettemin in heel dat lange tijdsverloop volstrekt machteloos gebleken tot eenige energieke, doortastende, van geestelijke meerderheid getuigende daad, die of aan deze kerk, of, door haar, aan onze maatschappij en ons goede vaderland ten zegen kon strekken.

Het was voor deze droeve nabootsing van kerkelijk bestuur niet weggelegd, ieder stemt het toe, om het Godsrijk in algemeenen zin te dienen; want noch rechtsgevoel, noch waarheid, noch eerlijkheid, noch teederheid des gewetens, konden ooit baten vinden bij dat onzedelijk, elk ernstig man tegen de borst stuitend, knutselen en plooiën, om een woord te vinden, dat niets zei of een formule, die zich als was liet kneden.

Even-
nomen,
deze la-
thodoxe
wordt,
dernen
lippen
waar h-
houden
ling, ge-
Nog
het ke
Altha-
heeft de
coit me-
op bele-
schaps-
geheell-
kwijne
almeest

En die
die van
wie, zoo
oort and
het ver-
heden o-
gehoofs
ruwe, k-
niet het
Ze sta-
beroofde
naar re-
geestelij
ergernis
Ze bo-
als haar
bezorgen
Men
onbeholp
een ooge-
loosen v
H.

OP
E

Daar is
telkens k-
stroomen
graag gel-
en de kle-
brengen
door de
'k Herin-
oorlog, h-
verzamel-
concentra-
moederen
te maken
ze hun
haalde ik

En toe-
afkeurig
verder v-
wat min-
gen. Dat
ik eens e-
dat wel v-
stemd, in-
duidelijk
wijzer we-
gekregen
of het m-
op de ju-
de kinder-
velen m-
kunnen d-
hukt, zich
die ze ar-
voordeel,
nuttig doe-
twijfel m-
vertrouw-
maar dat
voudige n-
wen al v-
haar kind-
rekening
het is een
te doen g-
ding mog-
moeders l-
leeren op-
stelen. En
trouwen v-
gelijk is,
Het zit h-
gulden w-
kunnen z-
Mijn twe-
is, dat de
ren. Als d-
zon het b-
het een o-
het doel, v-
hun bijdr-
en de jor-
meester l-
Dat vind